

YECHZKEL SIVAK, ADV. (LL.M)
GALI ETZION, ADV. (LL.M)
10 krauze street Netanya 42401
P.O Box 2542, Netanya 42124

יחזקאל סיבק, עו"ד

גלי עזיון, עו"ד

מרחוב קראוזה 10 נתניה 42401
ת.ד. 2542, נתניה 42124

טל: 09-8656147

פקס: 09-8858752

דוא"ל: sivakadv@netvision.net.il

תאריך: יום שני 27 אוגוסט 2012 ט' אלול תשע"ב

לכבוד

ח"כ דוד רותם – יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט

עו"ד סיגל קוגוט - יועמ"ש ועדת חוקה, חוק ומשפט

כנסת ישראל, ירושלים פקס: 02-6753199 טל 02-6408801

vdept4@knesset.gov.il

נכבדי,

הנדון: הצעת חוק בתי המשפט (בוררות חובה) (הוראת שעה) התשע"א 2011 –

הפרטת מערכת המשפט ופגיעה במתדיינים

- נייר עמדה נוסף לקראת דיון המשך בוועדת חוקה חוק ומשפט הקבוע ליום 4/9/2012

1. נייר עמדה ראשון כבר הועבר על ידינו לקראת הדיון שהתקיים ביום 10/1/2012. לשם נוחות מצ"ב בשנית.
2. נזכיר בקצרה כי לטעמנו, כפי שעולה מנייר העמדה הראשון וכפי שצינו בדיון עצמו, בהצעת החוק במתכונתה הנוכחית נפלו פגמים רבים ולדעת הח"מ עדיף שלא לחוקקה כלל מאשר לחוקקה במתכונת זו.
3. כפי שכבר צוין בנייר העמדה הראשון, מדובר, בין השאר, בהקמת מערכת משפט פרטית מקבילה, תוך התפרקות והפרטה של המדינה מסמכותה וחובתה השלטונית לספק ולנהל הכרעה בסכסוכים בין אזרחיה. לטעמנו, יש לספק למערכת המשפט כלים על מנת שתוכל היא עצמה לתת שירות חשוב זה

כראוי.¹

¹ במאמר מוסגר יצוין כי עמדה זו אין לה דבר עם התחום המקצועי של הח"מ שהרי עו"ד לא ייצאו נפסדים מהמהלך, הפותח הזדמנויות "עבודה" נוספות לעו"ד. עם זאת, כפי שכבר צוין בנייר העמדה הראשון, לא ברור מדוע הפניה לבוררות חובה היא לעו"ד בלבד ואין אלא להסיק בצער, שהצעת החוק מהווה יצירת מערכת "צללים פרטית" למערכת המשפט הקיימת עם "שופטים" שאינם עובדי מדינה. הא ותו לא.

4. שנית, המונח "בוררות חובה" חוטא לעצם מהותו של המושג בוררות, שלמעט מקרים חריגים, מהותו הסכמית. עקרון שגם בא לידי ביטוי בחוק הבוררות הישראלי.

5. כן סברנו כי את הכלים החלופיים להליך השיפוטי - גישור ובוררות - יש ליתן למתדינים כאפשרות **בחירה** ולא בכפייה.

6. כן הבאנו הערות נוספות שונות לתיקון המוצע.

7. **לקראת הדיון ביום 4/9/2012, נבקש להרחיב כמה נקודות נוספות בעלות חשיבות, לטעמנו, כפי שיפורט להלן.**

8. ראשית על מנת לדון בפיתרון לבעיה המוגדרת כבעיה "מערכתית" – (בעית העומס בבתי המשפט) **יש להתבונן בתמונה מלאה** הן של הבעיה והן של הכלים המצויים במערכת כיום. **אנו סבורים כי תמונה במלואה לא הובאה בפני הועדה וחבריה.**

9. **במסגרת הדיון יש להגדיר :**

א. האם קיימת בעיה ומה הקפה.

ב. פתרונות המוצעים על ידי המערכת כיום ויעילותם.

ג. פתרונות נוספים או חלופיים לפתרון הבעיה.

10. **האם קיימת בעיה** – אנו נניח הנחת היסוד היא כי קיימת בעיה של עומס בבתי המשפט. אין מחלוקת כי יש לספק לציבור שירות יעיל ומהיר ככל שניתן. עם זאת יש לזכור כי לא כל התיקים ניתנים לפתרון מהיר. לעיתים השאלה המרכזית ביחס אליהם הינה, לאו דווקא, עצם קיומם, אלא קצב ניהולם במסגרת המערכת.

11. **היקף הבעיה : הדו"חות האחרונים של הנהלת בתי המשפט מצביעים על מגמה של צמצום בתיקים**

הפתוחים² וזאת בכלים הקיימים במערכת. המסקנה לעניות דעתנו אינה כי "לא קיימת בעיה" אלא כי

---

²http://elyon1.court.gov.il/heb/haba/dochot/doc/7-12_2011.pdf

דו"ח חצי שנתי של מערכת בתי המשפט לתקופה 1.7.2011-31.12.2011

וראה האמור על ידי מנהל בתי המשפט בעמוד 3 : "החל משנת 2009 אנו עדים לירידה מתמשכת במלאי התיקים". נתון משמעותי המצוין בדו"ח הוא משך תקופת תיק במערכת – ראה עמ' 14 לדו"ח כ-65% מן התיקים מסתיימים תוך פחותת משנה – כאשר יש לקחת בחשבון שחלק ניכר מן התיקים נסגרים ללא צורך בכל דיון אם בגין פסק דין בהעדר הגנה ואם בגין מחיקתם בגין הסדר מחוץ לכתלי ביהמ"ש נתון שאינו נמסר בשום מקום בדו"ח. 20% נוספים תוך 2-1 שנים (משמע במצטבר 80% מהתיקים מסתיימים תוך שנתיים).

http://elyon1.court.gov.il/heb/haba/dochot/doc/1-6_2011.pdf

דו"ח חצי שנתי של מערכת בתי המשפט לתקופה 1.1.2011-30.6.2011

עם קבלת משאבים מספקים, המערכת מסוגלת ליצר פתרונות "פנים מערכתיים" מבלי לייצר פתרונות רדיקלים "חוץ מערכתיים" כגון הצעת החוק שבנדון.

12. **כלים קיימים** : במצב הקיים ישנם כלים לא מועטים שיש בהם כדי ליעל את עבודת המערכת ולסייע

לצמצום זמן ההתדיינות וסיום תיקים. חלק ניכר מפתרונות אלה הוכנסו בשנים האחרונות. מובן כי פתרונות קיימים אלה ניתנים, לפחות חלקם, גם לשיפור.

13. בין הכלים הקיימים ניתן להציג את :

א. הפעלת מערכת נט המשפט (על יתרונותיה וחסרונותיה) – כמערכת לניהול תיקים עבור הצרכנים –

שופטים מחד ועורכי הדין ומתדיינים מאידך וכמערכת שליטה ובקרה עבור הנהלת בתי המשפט.³

ב. סדר דין מקוצר⁴

ג. מתן סמכויות לבית המשפט בהסכמת הצדדים לפשר⁵, להעביר לבוררות⁶ ולגשר⁷.

ד. תובענות בהוצל"פ⁸, תיקון שהעביר כמות נכבדה של תיקים ממערכת בתי המשפט אל לשכות ההוצל"פ.

ה. סדר דין מהיר בהליכים אזרחיים⁹.

ו. הוספת פרק של סדר דין מואץ בהליכי פנוי בשכירות לא מוגנת¹⁰.

ירידה משמעותית במלאי התיקים בכל הערכאות ובכל ההליכים – מלאי התיקים הנמוך ביותר בעשר השנים האחרונות ועומד על 437,093 -
***מלאי התיקים בבית המשפט העליון הנמוך ביותר משנת 2003** - ירידה בשיעור של כ-16% במלאי תיקי התעבורה

<http://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3529757,00.html> .

כתבה בכלכליסט ביחס לדו"ח הנהלת בתי המשפט ביחס לשנת 2011 : "הנתון הבולט בדו"ח החצי שנתי של מערכת בתי המשפט הוא שבי-2011 עולה לראשונה כמות התיקים שנסגרה על זו שנפתחה בכל בתי המשפט. בכך ירד המלאי הכולל, נכון ל-30 ביוני השנה, לתוצאה הנמוכה ביותר בעשר השנים האחרונות - מעט יותר מ-437 אלף תיקים. בולטת במיוחד הירידה במלאי תיקי התעבורה, בשיעור משמעותי של כ-16%. גם בתי הדין לעבודה מראים ירידה ממשית במלאי התיקים, בסדר גודל של כ-9%. בבתי משפט השלום נרשמה ירידה של כ-4% ובבתי המשפט המחוזיים הירידה היא של כ-2%. לדברי מנהל בתי המשפט, השופט משה גל, "אחד ההסברים האפשריים לירידת מלאי התיקים מקורו בהטמעה יעילה של המערכת התפעולית החדשה (נט המשפט - מ"ג) בקרב כלל עובדי המערכת, לצד עבודה קשה ומפרכת של השופטים, הרשמים, העוזרים המשפטיים, המזכירות, הקלדניות." פרק מיוחד בדו"ח מוקדש לתיקים שבהם חלפו יותר משישה חודשים ממועד הדיון האחרון וטרם ניתן בהם פסק דין. בבית המשפט העליון מדובר ב-197 תיקים, שהם כ-5% ממלאי התיקים בעליון ב-2011. בשאר בתי המשפט מדובר ב-768 תיקים".

³ במערכת הושקעו משאבים רבים ומאות מיליוני שקלים ראה : <http://technation.themarker.com/world/1.1761268>

לענין הביקורת על אופן ניהל פרויקט נט המשפט ראה : דו"ח מבקר המדינה 62

<http://www.mevaker.gov.il/serve/showHtml.asp?id=2&bookid=611&contentid=12414&direction=1&frompage=869>

<http://www.themarker.com/markets/1.591872>

וראה : מבקר המדינה : חלק מהליקויים החמורים שהתגלו במערכת "נט-המשפט" עדיין לא תוקנו

<http://www.pc.co.il/?p=86591>

לענין ההשבתה הנוכחית של המערכת שמתמשכת מעבר לפרק הזמן שנקבע מראש ראה :

<http://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3581359,00.html>

⁴ סדר דין מקוצר תקנות 202 ואילך לתקנות סדר הדין האזרחי.

⁵ סעיף 79א לחוק בתי המשפט. www.nevo.co.il/law_word/law01/055_002.doc

⁶ סעיף 79ב לחוק בתי המשפט

⁷ סעיף 79ג לחוק בתי המשפט

⁸ תובענות בהוצל"פ - תיקון 24 לחוק ההוצאה לפועל – סעיף 1א81 לחוק.

http://www.nevo.co.il/law_html/law01/055_247.htm#Seif148

⁹ תובענות בסדר דין מהיר - פרק טז א לתקנות סדר הדין האזרחי – תקנות 214א ואילך.

- ז. זימון שני הצדדים לדיונים בהתנגדות לביצוע תובענה או שטרות המועברות מההוצל"פ ולדיונים בבקשות רשות להתגונן¹¹.
- ח. קדמי משפט - וניהול יעיל של הדיון המקדמי¹².
- ט. הוספת שעות עבודה של בתי המשפט תוך ניצול המתקנים הקיימים במסגרת המשמרת השניה¹³.
- י. ישיבות מהו"ת חיצוניות¹⁴.

14. כלים שבוטלו :

- א. שימוש במנ"ת בבית המשפט לטובת קידום הליכים מקדמיים¹⁵.
- ב. שימוש במנ"ת בימ"ש לצורך ניהול ישיבות גישור בבית המשפט¹⁶.
- ג. מרכז הגישור הארצי¹⁷.

15. כלים נוספים בעקבות שנויים נוספים שארעו : עם הקמת רשות האכיפה החל תהליך של הוצאת לשכות

הוצל"פ ממבני בתי המשפט. תהליך זה (שלח"מ ביקורת עליו) מפנה בבתי המשפט שטחים רחבי ידיים שיכולים לשמש לטובת הפעילות המשפטית או הפרה-משפטית.

16. בכל הכבוד בשום שלב לא הוצגו כלים אלה בפני הועדה. לא נעשה כל ניסיון לנתח באופן מסודר את

תרומתם או חסרונותיהם של כלים אלה. כל זאת טרם שהמערכת תקפל את דגל המדינה המתנוסס מעל מערכת המשפט, תרים דגל לבן ותפנה את המתדפקים על שעריה למערכת מופרטת.

17. כך למשל דומה שהגיעה העת לבחון מחדש את נושא השבת הגישורים הפנימיים בבתי המשפט במסגרת

מחלקות המנ"ת – הליך שלפחות מנסיון הח"מ הביא פעמים רבות לסיומם של תיקים תוך ממשק ראוי

¹⁰ תביעה לפינוי מושכר – פרק טז 4 לתקנות סדר הדין האזרחי תקנות 215 ואילך

¹¹ פרקטיקה של בתי המשפט

¹² קדם המשפט – פרק יג לתקנות סדר הדין האזרחי תקנות 140 ואילך. לענין ניהול יעיל של הליכי קדם המשפט ראה למשל ספרו של כבוד השופט עדי עזר ז"ל "קדם המשפט". http://simania.co.il/bookdetails.php?item_id=32858

¹³ ראה הודעת מנהל בתי המשפט בדבר שמיעת דיונים במתכונת של משמרת שניה מופנית ללשכת עורכי הדין מתאריך 15/7/2012- ותקנות בתי המשפט (משמרת שניה) התשס"ד – 2004

http://www.nevo.co.il/Law_word/law06/tak-6300.pdf

¹⁴ ראה תקנות סדר הדין (הוראת שעה) התשס"ח-2008 – פגישות מהו"ת – וראה תקנה 99 לתקנות סדר הדין המחייבת קיום ישיבת מהו"ת "לא ידון בימ"ש או רשם בתובענה לרבות בדרך של ניהול קדם משפט אלא לאחר שהתקיימה ישיבת מהות"

¹⁵ ראה תקנות בתי המשפט (מחלקת ניתוב תיקים) התשס"ב-2002 <http://elyon1.court.gov.il/heb/laws/manat.htm> וראה תוכנית המנ"ת הארצית המפורטת ביותר של מנהל בתי המשפט מיום 13/4/2003

<http://elyon1.court.gov.il/heb/laws/manat.pdf>

¹⁶ לענין קריאה להשבת מחלקות המנ"ת ראה למשל מאמרו של עו"ד צבי שטיין "החזירו את פעילות המנ"ת בתביעות ליקויי בניה"

<http://www.martindale.co.il/Article.aspx?ArticleID=367&Text=%D7%94%D7%97%D7%96%D7%99%D7%A8%D7%95+%D7%90%D7%AA+%D7%A4%D7%A2%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%AA+%D7%94%D7%9E%D7%A0%D7%95+%D7%91%D7%AA+%D7%91%D7%99%D7%A2%D7%95%D7%AA+%D7%9C%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%99%D7%99+%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%94>

¹⁷ לענין הדיון בסגירתו ראה הכנסת השמונה-עשרה מושב ראשון פרוטוקול מס' 24 מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפטיום שלישי, כ"ד בסיון התשס"ט (16 ביוני, 2009), שעה 10:30 סדר היום: סגירת המרכז הארצי לגישור

בין ניהול התיק על ידי השופט לבין ניהול התיק במנ"ת גישור¹⁸. יצוין כי כלי פנימי זה בוטל ובמידה מסוימת הוחלף על ידי הליכי מהו"ת חיצוניים שיעילותם אינה ברורה כלל ועיקר. הליכי המהו"ת אלה כוללים פגישה "כללית" ואופצית גישור הכפופה לרצון הצדדים להכנס להליך של גישור. כך טרם נבחנה לעומק יעילותו של כלי זה, כבר אצה רצה הדרך למהפכה הבאה?¹⁹

18. כך, על פי סעיף 79 לחוק בתי המשפט - מפנה ביהמ"ש צדדים לגישור מתוך הסכמה שלהם; כך, בהליך של מהו"ת יכולים הצדדים לבחור במסלול של גישור, לאחר פגישת חובה; לעומתם הצעת החוק בעניין של "בוררות חובה" **מאלצת** את הצדדים לפנות למסלול זה, מה שעלול להפוך את שיתוף הפעולה של הצדדים עם ההליך לקטן עוד יותר.

19. במקרה של בוררות חובה, הצדדים לא בחרו את הבורר ואולי כלל אינם מעוניינים כי ידון במחלוקת, למרות זאת הכרעתו מחייבת אותם, גם בניגוד לרצונם, כפי שמחייב פסק דין של בימ"ש. מצב זה, כאמור עלול לעורר התנגדות ולהביא את הצדדים להפעיל את כל הכלים שיעמדו לרשותם על מנת "להחלץ" מההליך. הצעת החוק, כפי שפורט בהרחבה בנייר העמדה הראשון, נותנת כלים רבים להחלצות, או לפחות נסיון החלצות. כך בסופו של יום עלולה המערכת למצוא עצמה, לא רק שלא מצמצמת את העומס המוטל עליה, אלא מגדילה אותו בהליכי סרק בשאלה "האם ייצא העניין להליך של בוררות חובה". זאת מעבר לעובדה, שפורטה בהרחבה בנייר העמדה הראשון, שעניינים רבים, שהם דווקא אלה שמפילים עומס על המערכת, דוגמת תיקי נזיקין, הוצאו כליל מתכולת החוק²⁰.

20. וכך הנסיון "לחסוך" מספר תקני שופטים עלול להסתיים בהגדלת העומס על המערכת, יצירת מנגנונים מיותרים ובסופו של יום בזבוז משאבים במקום חסכון בהם.

21. נזכיר שוב כי השינוי המבני של רשות האכיפה יוצר "חלון הזדמנויות" שמאפשר הגדלת מספר תקני שופטים ללא השקעה מאסיבית בבינוי.

---

¹⁸ ראה הערת שוליים 16.
¹⁹

– מוסד ההמו"ת שנוצר בשנים האחרונות (שנת 2008) נזכיר כי ישיבת מהו"ת הינה ישיבה שהצדדים מחויבים ליטול בה חלק. הישיבה מתנהלת אצל גורם פרטי חיצוני. ראשיתה במעין שיחה כללית. והצדדים רשאים להודיע על רצון להתגשר אצל אותו גורם. החל הליך גישור משולם שכ"ט למגשר על ידי הצדדים לפי שעות עבודתו (ברוטו). הודיעו הצדדים כי אין ברצונם לקיים אצלו הליך גישור מוחזר התיק לביהמ"ש. **יודגש כי, למיטב ידיעת הח"מ, בחלק ניכר אם לא רוב מכריע של המקרים, מוחזרים התיקים לביהמ"ש.** דו"ח הנהלת בתי המשפט אינו מתייחס ואינו מנתח נתון זה וחבל שכן. כיוון שהוא עשוי לנבא את הצלחתו או כשלונו של הליך בוררות חובה המוצע בהצעה זו.

²⁰ ראה סעיף 9 לנייר העמדה הראשון המצ"ב

לסיכום

22. - סוף מעשה במחשבה תחילה. לדעת הח"מ אין לחוקק את הצעת החוק שבנדון בטרם ייבחנו כל הכלים הקיימים- יעילותם, אופן השימוש בפועל בהם והדרכים לשיפורם וכל השלכותיה של הצעת החוק המוצעת. אין לאפשר למדינה להתפרק מכל סמכויותיה. זאת הן מבחינה עקרונית והן מבחינה פרקטית, כיוון שלדעת הח"מ המהלך לא יביא את התוצאות המבוקשות, אלא היפוכו של דבר, יסרב ליותר את ההליכים המשפטיים, יביא לפגיעה באמון הציבור במערכת המשפט. כל זאת בהוצאה כספית ניכרת, על חשבון הציבור.

בכבוד רב ובברכה

יחזקאל סיבק, עו"ד גלי עציון, עו"ד

יחזקאל סיבק, עו"ד

Y. SIVAK- LAW OFFICE - יחזקאל סיבק משרד עורכי דין

YECHEZKEL SIVAK, ADV. (LL.M)

מרח' קראוזה 10 נתניה 42401 - 42401 Krauze st. Netanya

ת.ד 2542 נתניה 42124 - P.o.b 2542 Netanya

טל: 09-8656147 Tel פקס: 09-8858752 Fax

Email: sivakadv@netvision.net.il

מוצש"ק ה' טבת תשע"ב 31 דצמבר 2011

לכבוד

ח"כ דוד רותם

יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט

=====

נכבדי,

הנדון: הצעת חוק בתי המשפט (בוררות חובה) (הוראת שעה) התשע"א 2011 –

הפרטת מערכת המשפט ופגיעה במתדיינים

- נייר עמדה לקראת דיון בועדת חוקה חוק ומשפט הקבוע ליום 10/1/2012

1. אני עורך דין פעיל מזה כעשרים שנים. ובעל ניסיון בניהול הליכים בערכאות שונות. הייתי חבר פורום בתי משפט של לשכת עורכי הדין ונוטל חלק בתהליכי חקיקה שונים. אבקש להביא בפני הועדה בקצרה את עמדתי כמייצג וכאזרח – מנקודת מבטו של צרכן מערכת המשפט וכאזרח בכלל, ביחס להצעת חוק "בוררות חובה".
2. בפתח הדברים אציין למען הסדר הטוב, כי אני אישית מתנגד להצעה.
3. המונח בוררות חובה הינו בבחינת "תרתי דסתרי" - בוררות במהותה הינה פעולה של רצון להכרעה בסכסוך על ידי גורם מוסכם (רצון שיכול שיווצר על ידי הסכמה מראש לרבות לענין מנגנון קביעה של הבורר מראש וכו' -). מכל מקום מילת המפתח הינה "רצונית"²¹ עיקרון זה בא לביטוי בחוק הבוררות הפותח בהגדרת "הסכם בוררות" והפרק המהותי הראשון שלו עוסק ב"הסכם בוררות"²². עקרון זה בא ידי ביטוי גם בסמכות בית המשפט להעביר בהסכמת הצדדים המנהלים לפניו הליך משפטי את הענין לבוררות²³.
4. מדובר בערבוב בין מוסדות המשפטיים שונים (באם נתיחס גם למערכת הבוררות) כמעין מוסד משפטי). ערבוב זה יוצר שיח משפטי מעוות.

²¹ http://www.nevo.co.il/Law_word/law01/031_001.doc#Seif46 חוק הבוררות

²² חוק הבוררות, תשכ"ח-1968 פרק א לחוק "פרשנות", פרק ב' "הסכם בוררות"

http://www.nevo.co.il/law_html/law01/031_001.htm#med1

²³ סעיף 79 ב' לחוק בתי המשפט

התייחסות קצרה להוראות שונות הקבועות בהצעת החוק שבנדון:

5. **ההצעה מקימה, למעשה, ערכאה משפטית מקבילה " קאדר" של בוררים משפטנים –** סעיף 53 ח לחוק – עורכי דין ושופטים – שיכהנו ב"רשימת הבוררים" 5 שנים או עד גיל 75. מטרת ההגבלות, כנראה, לאפשר הכללתם ברשימה של שופטים בדימוס, עם פרישתם בגיל 70 - ראה ס 53 ו)
6. **כמובן שההצעה מחייבת, באותה נשימה, הקמת מנגנונים נוספים** למינוי הבוררים – ועדה מייעצת סעיף 53 א ו-53 ז ופיקוח עליהם – 53 יד (לא ברור מי בדיוק יבצע פיקוח שוטף).
7. **שאלה נוספת העולה הינה מדוע להגביל את רשימת הבוררים למשפטנים בלבד** – כזכור על פי חוק הבוררות אין מגבלה כי רק משפטנים ימונו כבוררים. והרי סכסוכים המחייבים התמקצעות מסוימת, טכנית למשל. לעיתים יכול מי שאינו משפטן להכריע בהם ביעילות ומקצועיות אף יותר ממשפטן - וראה למשל השתתפות נציגי ציבור ונציגי עובדים בהרכב השיפוט בבית הדין לעבודה²⁴.
8. **ההצעה מגדירה באופן מעורפל את סוגי התיקים שיועברו לבוררות חובה** (סעיף 53 ד) ויותר מכך, קובעת הגדרה רחבה של סוגי התיקים שלא יועברו לבוררות חובה (סעיף 53ג). למעשה לתוך סעיף 53ג – ניתן לקרוא כמעט את כל התביעות הקיימות למעט אולי תביעות הקטנות. **אם כוונת המחוקק הינה הוצאת התביעות הקטנות מבתי המשפט יתכבד המחוקק ויצהיר על כוונה זו מפורשות.**
9. **לעניין זה, לא ברורה גם ההחלטה המוצעת ביחס לתיקים שלא יועברו לבוררות חובה.** בסעיף 53 ג – בצד רשימה מעורפלת למדי (ס"ק א(2) ואילך) – מוחרגים תיקי "נזקי הגוף", ס"ק (1) – במה זכו דוקא ההליכים אלה לפטור גורף זה? והרי דווקא שם מדובר בתיקים הגוזלים זמן ומשאבי שיפוט אדירים ויתכן כי בוררות היתה מקצרת ומייעלת את ההליכים ומונעת את החשש של משיכת הליכים לנצח.²⁵
10. **הפעלת הסמכות להעברה לבוררות " חובה" על פי ההצעה מוטלת על נשיא בימ"ש שלום** – מדובר **בנטל טכני ומהותי בלתי סביר בעליל**. כזכור, הנשיא אחראי על מחוז שלם. האם בעקבות התיקון מצופה ממנו כי מבוקר עד ליל יעבור על כל התיקים במחוזו לבחון איזה מהם מתאים להעברה לבוררות חובה ואיזה אינו מתאים ????. על החלטת הנשיא להעברת תיק לבוררות חובה יש זכות ערעור לביהמ"ש המחוזי (ס' 53ה). **דומה ויש לצפות להצפה של ערעורים רבים** על העברה לבוררות חובה. כאמור. משכך ברור כי הוראות סעיפים 53 ו 53 ד יביאו לכך, שלא רק שבוררות חובה לא תצמצם ותייעל את הדיונים בבתי המשפט, אלא תפתח חזית בלתי צפויה של דיונים מיותרים בשאלת עצם העברת הדיון לבוררות חובה. דיונים שיגולו עוד זמן שיפוטי, שחסר ממילא. **בסופו של יום, באופן פרדוקסלי, הצעת החוק שמטרתה לייעל את ההליכים ולצמצם את הדיונים בבתי המשפט, תביא דווקא להרחבה של דיוני סרק על הצורך או אי הצורך להעביר תביעות לבוררות חובה, כאשר באותו זמן ניתן היה כבר לסיים את ההליך העיקרי**
11. **גם סעיף 53 כ שענינו השבת התיק לבימ"ש להמשיך בדיון בו מעלה סימן שאלה גדול ביחס ליעילות** – הבורר אמור לסיים ההליך במועד הקבוע בחוק הבוררות משמע 3 חודשים. באם לא עשה כן מוחזר התיק לשופט שלום ש"ימשיך" את הדיון המהותי בו- משמע לרבות שמיעת ראיות. ונזכיר – במקרה כזה, הבורר כבר שמע חלק מן הראיות, אולי את כל הראיות. האם ביהמ"ש יחל לשמען מחדש? האם ישמע רק חלק מהן? האם יתן החלטה בלא לשמוע ולבחון ראיות? למה הכוונה? נראה כי אין מנגנון יותר בעיתי וחסר יעילות מזה.

²⁴ – ראה חוק בית הדין לעבודה התשכ"ט 1969, סעי' 10.

²⁵ השווה לענין זה הצעת החוק של ח"כ לוינן הצעת חוק הבוררות (תיקון – בוררות חובה בתובענה כספית), התשע"א–2011

12. יתרה מכך ע"פ המוצע גם ערכאת ערעור על פסק הבורר בבוררות חובה מוסמכת לשמוע ראיות כערכאה ראשונה – סעיף 53 כא – משמע ניתן למעשה לפתוח מחדש את כל התיק בערכאת ערעור.
13. עוד קובעת ההצעה כי מימון שכר הבוררים יעשה מתקציב המדינה – ראה סעיף 53 כג – אם מתכוונת המדינה לממן את ההליכים, מדוע להעביר לבוררות? מדוע לא להעביר תקציבים אלה לבתי המשפט? אולמות המשפט עומדים ריקים חלקים ניכרים מן היום וניתן לנצלם לכמות גדולה יותר של דיונים. במקום הקמת ועדה מייעצת, והטלת נטל מיותר על נשיא בימ"ש שלום ועל ערכאת הערעורים, לא פשוט יותר להוסיף תקני שיפוט לבתי המשפט?

התיחסות כללית

14. הצעה לבוררות חובה לא נזכרה ולו ברמז בדו"ח ועדת רוני²⁶. גם לשכת עורכי הדין – הביעה את תמיכתה בפיתוח מסלול בוררות כרשות ולא כחובה.²⁷ במקביל למינוי 300 שופטים חדשים שיקלו על העומס במערכת. (לשכת עורכי הדין גם הקימה מוסד לבוררות- רשות, כדי לעודד עורכי דין לעשות שימוש רחב יותר במסלול זה.
15. כבר כמעט נשתכח מלבנו כי למדינה מוסד שתפקידו הכרעה בסכסוכים בין אזרחים ושמו "בית משפט". בהתאם נקבעו בחוק סמכויותיו, ודרכי ההתדיינות בו (חוק יסוד השפיטה, חוק בתי המשפט, תקנות סדר הדין וכו'). ביהמ"ש אמור מספק את שירותי השיפוט כנגד "אגרה" ולא כנגד "מחיר". זאת בהיות השירות של הכרעה בסכסוכים שירות בסיסי שמדינה חבה לאזרחיה ואחד מאדני המשטר הדמוקרטי המבוסס על 3 רשויות. הרשות השופטת, אינה רשאית "להתפשט" מסמכויותיה ולהפריט אותן.
16. גישור, מהו"ת, "בוררות חובה" כל המושגים הם "מכבסת מילים" לתהליך שעוברת המערכת המשפטית - הפרטה - יתכבדו אזרחי המדינה וינהלו את התדיינותיהם אצל גורמים פרטיים מחוץ לכתלי ביהמ"ש. ולמה נועד ביהמ"ש ?? .
17. מדובר בביטול זכויות יסוד בחקיקה ראשית וחקיקת משנה באמצעות "שתילת" הוראות מנהליות במהותן (תופעה שלא החלה בחוק זה ר' לדוגמא : הוראות בדבר ביעור תיקים בהוצל"פ – תוך רמיסת הוראות חוק ההתיישנות, ניווד תיקים בבתי המשפט האזרחיים – תוך רמיסת הוראות תקנות סדר הדין האזרחי לענין סמכות מקומית).
18. אם בחר אדם להביא את עניינו להכרעה לביהמ"ש - הרי שהביע בכך את רצונו שהסכסוך יוכרע על ידי הרשות השופטת. והנה הוא "מושלך" לפתע, ללא הסכמתו, למערכת חיצונית, פרטית, אשר מקבלת סמכות "מדינתית" להכריע בעניינו.
19. העברת המתדין בכפיה, מהמערכת הרשמית, בה בחר, למערכת הפרטית יוצרת :
- א. חוסר אימון במוסדות המדינה המצהירים בהעברה זו על חוסר יכולתם למלא את התפקיד השיפוטי.
- ב. פגיעה בצפיות הסבירה שלו לגבי אופן ניהול ההליך.

²⁶ דו"ח הוועדה לבחינת דרכי ייעול ההליכים המשפטיים בראשות כבוד השופטת רות רוני יוני 2008

²⁷ http://www.israelbar.org.il/article_inner.asp?pgId=115026&catId=6 דברי יו"ר הלשכה דאז עו"ד יורי גיא רוני: "אני תומך בפיתוח אקטיבי של בוררות הרשות לאחרונה, פורסם תזכיר חוק בתי המשפט בנושא בוררות חובה. לאחר פרסום החוק החליט הוועד המרכזי של הלשכה לתמוך (כפתרון ביניים לבעיית העומס בבתי המשפט) במינוי עורכי דין כשופטים לשעה ובקיום בוררות חובה בנושאים ספציפיים לתקופה קצובה (יש האומרים שגם רעיון זה משמעותו המעשית היא שיפוט לשעה)...הלשכה מתנגדת לרכיבים רבים בהצעת החוק האמורה, כפי שהוגשה ע"י משרד המשפטים...הלשכה סבורה, כי דרך המלך בפתרון עומס התיקים הרובץ על השופטים הינו במינוי כ- 300 שופטים נוספים. ללא מינויים של שופטים והקטנת הנטל הקיים על שופטים לא באה לידי מימוש הזכות החוקתית של אזרח לקבל את יומו בבית המשפט. ...

20. **באשר לטענה כי חייבים את המנגנון המוצע כדי להקל על העומס** המוטל על המערכת. עוד בעבר היו קיימות פרוצדורות שנועדו קצר ולהקל :- סדר דין מקוצר²⁸, לאחר מכן ביצוע שטרות בהוצל"פ²⁹ והעברת הליך להכרעה של בורר בהסכמת הצדדים³⁰. בשנים האחרונות נחקקו פרוצדורות רבות, שנועדו להקל על העומס – מתן סמכות להכרעה ב"פישור" אף ללא הנמקה באם הצדדים מסכימים לכך³¹ העברת סכסוך הנדון בבית דין לבורר³², ביצוע תובענה בהוצל"פ³³, הקמת מחלקות המני"ת³⁴ בבתי המשפט, יצירת "סדר דין מהיר"³⁵, חיוב צדדים להתיצב לדיונים בבקשות רשות להגן והתנגדויות כדי לבחון סיום הסכסוך בהסדר. הוספת פרק לתקנות לגבי יעול הדיון בתביעות פינוי³⁶ פרוצדורה של "בקשה לישוב סכסוך" בבית המשפט למשפחה³⁷ ועוד.³⁸

21. בנוסף, כאמור, יצרה המערכת גם מנגנונים "חיצוניים" לניהול התיק – ישיבות גישור חיצוניות ישיבות מהו"ת³⁹ ושלל ארועים שנועדו "לשלח" את המתדיין מביהמ"ש בו בחר להגיש את תביעתו, אל "גורמים פרטיים ממומנים". זאת בנוסף על ההוראות הקיימות לגבי בוררות : - חוק הבוררות, סעיף 79 ב לחוק בתי המשפט-הפניתי סכסוך לבוררות על ידי ביהמ"ש המטפל.

22. בסופו של יום כל המנגנונים, "יציר" המערכת לא גרמו להפחתת הפניות לבתי המשפט. דומה כי הסיבה העיקרית שהאזרח ממשיך להתדפק על דלתות היכלי המשפט היא כי הוא מעוניין לנהל את סכסוכו במוסד הציבורי מדינתי, שכה עמל להרחיקו מעליו.

23. סיכום

נראה כי במקום לנסות ולהפריט את עצמה לדעת, (כפי שקרה בכשלון רב במערכות אחרות), לבזבז משאבים יקרים על הקמת מנגנונים מיותרים ובחינת שאלות מיותרות, רצוי כי המערכת תבחן ישום יעיל ואולי שיפור של המנגנונים שכבר הקימה. המערכת מנסה "להמציא" כל פעם מחדש פתרון שנראה על פניו קל. בפועל יצירת מנגנון חדש בכל פעם, לפני שמוצו הקיימים, רק יוצר חוסר יעילות גדול יותר במקום לפתור את הבעיות האמיתיות הקיימות במערכת המשפט.

בכבוד רב ובברכה
יחזקאל סיבק, עו"ד

²⁸ פרק טז לתקנות סדר הדין האזרחי – תקנות 202 ואילך המחייב למשל לפי הפסיקה פירוט רב של ההגנה הנטענת

²⁹ סעיף 81 א לחוק הוצל"פ של שטרות - http://www.nevo.co.il/law_html/law01/055_247.htm

³⁰ סעיף 79 ב לחוק בתי המשפט

³¹ סעיף 79 א לחוק בתי המשפט

³² סעיף 79 ג לחוק בתי המשפט

³³ סעיף 81 א 1 לחוק ההוצאה לפועל – תובענה בהוצל"פ

³⁴ <http://elyon1.court.gov.il/heb/laws/manat.htm> תקנות בתי המשפט(מחלקה לניתוב תיקים) התשס"ב-2002

³⁵ פרק טז 1 לתקנות סדר הדין האזרחי תקנות 214 א ואילך ראה ההסבר לחקיקת תיקון 5 לתסד"א – סדר דין מהיר

<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/B6AC9A27-A06A-41F5-B9F1-6E296BF6306/25396/DiyunMahir.doc>

³⁶ מבוא סדר הדין המהיר מיועד לקצר את משך ההתדיינות בתובענות בסכומים נמוכים, ולהזיל את העלות הכרוכה "

³⁷ הוספת פרק טז לתקנות סדר הדין האזרחי – תקנות סדר הדין האזרחי(תיקון מס 2) התשס"ט-2008

<http://www.knesset.gov.il/laws/data/regulation/6733/6733.pdf>

³⁷ סעיף 258 כ לתקנות סדר הדין האזרחי .

³⁸ ראה למשל הכונה להגדלת סמכויות הרשמים תזכיר חוק בתי המשפט (סמכויות רשם), התש"ע-2010

<http://www.justice.gov.il/NR/exeres/C0B4BE00-294E-4F38-9DC6-FAA48F1B9813.htm>

מטרת החוק המוצע להסמיך רשמים לדון בתביעות אזרחיות כשסכום התביעה או שווי הנושא אינו עולה על 50.000 ש"ח. מדובר בתביעות שהדיון בהן מתנהל על פי פרוצדורה מיוחדת של "סדר דין מהיר", המוסדרת במסגרת פרק ט"ז לתקנות סדר דין אזרחי, התשמ"ד, 1984 והמיועדת לסיום מהיר ויעיל של סכסוכים בסכומים נמוכים באופן יחסי. הסמכת הרשמים צפויה להביא להפחתת העומס המוטל על שופטים ולהתייעלות עבודת בתי המשפט

³⁹ ראה תקנות סדר הדין האזרחי פרק ז' 1: פגישת מהו"ת לבחינת האפשרות ליישוב התובענה בגישור תקנות 99 א ואילך לתקנות